

Slutrapport for kampagnen Halthed og klovsundhed i malkekvægbesætninger

INDLEDNING

Klov- og lemmelidelser er et af de mest omfattende sygdomskomplekser i dansk malkekvægsproduktion. Køer med lidelser i klove og lemmer vil oftest være udsat for betydelig smerte og lidelse, hvilket påvirker deres velvære negativt. Desuden vil de ofte indtage mindre foder og dermed producere mindre mælk.

Formålet med kampagnen var:

- Undersøge forekomst og omfang af klov-/lemmelidelser i de udvalgte besætninger.
- Kontrollere håndtering, behandling og medicinregistrering af et udvalg af de senest behandlede køer, som den besætningsansvarlige har udpeget til at have behandlingskrævende klov-/lemmelidelser.
- Kontrollere, om der er en behandlingsfacilitet, som gør det muligt at løfte bagben på malkekøer ved hjælp af mekaniske hjælpemidler.
- Kontrollere optegnelser eller andet, der kan dokumentere, at besætningsejer foretager mindst to gange årlige kloveftersyn, hvoraf mindst ét årligt kloveftersyn foretages af en dyrlæge eller klovbeskærer, der ikke er ansvarlig for eller arbejder på bedriften.

I Fødevarestyrelsens kontrolkampagne Halthed og klovsundhed i malkekvægbesætninger, gennemført i 2015, blev der fundet tydeligt halte køer i 55 pct. af besætningerne, og der blev givet en sanktion for mangelfuld håndtering af halte køer i 28 pct. af besætningerne.

En kontrol gennemført af Fødevarestyrelsen i 2011 med fokus på syge og tilskadekomne kreaturer viste problemer i 34 pct. af besætningerne. Det var især håndteringen af køer med klov-/lemmelidelser, der var utilfredsstillende. Endvidere har Aarhus Universitet i 2012 lavet en undersøgelse af 1.340 tilfældigt udvalgte køer fra 42 tilfældigt udvalgte malkekvægbesætninger med løsdrift. Denne undersøgelse viste, at 33 pct. af køerne havde lidelser i kloven eller området omkring kloven.

KONKLUSION

Der blev i kampagnen kontrolleret 150 malkekvægbesætninger, og i hver besætning blev der scoret en stikprøve på 25 køer for halthed. Der blev fundet mindst en svært halt ko i 37 besætninger, og antallet af svært halte køer varierede i disse 37 besætninger fra 1-6 køer. Der er konstateret flere halte køer i de konventionelle kvægbesætninger end i de økologiske.

Det kan umiddelbart se ud som om, at der er sket en forbedring i antallet af behandlingskrævende halte køer i besætningerne siden en lignende kampagne blev gennemført i 2015, hvor der i blot 45 af 100 besætninger ikke fandtes tydeligt halte køer, og der var en tendens til flere halte køer pr. besætning. Det kan dog være vanskeligt at sammenligne tallene, dels fordi der i nærværende kampagne blot er halthedsscoret et udsnit af besætningen, mens det var alle malkende køer i den foregående kampagne, dels fordi der i nærværende kampagne er en relativ høj andel af økologiske besætninger, hvor opgørelsen viser, at der er konstateret færre svært halte køer.

Af de 150 kontrollerede besætninger var 78 økologiske, og 72 var konventionelle, hvilket er en overrepræsentation af økologiske besætninger i forhold til fordelingen på landsplan.

Dette kan have betydning, fordi økologiske køer skal på græs i sommerhalvåret. Køers klovsundhed er generelt bedre i perioder, hvor de går på græs, og forekomsten af halthed er lavere. Det kan af samme årsag have en

effekt, at kontrollen primært blev udført i græsningssæsonen. Dog er det ikke undersøgt, hvorvidt de konventionelle malkekvægbesætninger - ligesom de økologiske - havde deres køer på græs i løbet af året.

Der blev i nærværende kampagne givet sanktioner (indskærpelser og i ét tilfælde påbud) i 45 af de kontrollerede besætninger, svarende til 30 pct. Der er ikke foretaget politianmeldelser.

Den hyppigste sanktion er blevet givet for overtrædelse af reglerne om håndtering af halte køer i 24 ud af 150 kontrollerede besætninger (16 pct.). Hovedparten af disse sanktioner (70,8 pct.) blev givet i konventionelle malkekvægbesætninger, mens økologiske besætninger stod for 29,2 pct. af sanktionerne.

Ved en lignende kampagne om halthed hos malkekøer gennemført i 2015 var håndtering af halte køer også den hyppigste overtrædelse. Dette blev sanktioneret i 28 pct. af besætningerne.

Det kunne se ud til, at besætningerne er blevet bedre til at håndtere de halte køer siden kampagnen i 2015. Dog kan fordelingen mellem økologiske og konventionelle malkekvægbesætninger have en indflydelse på forskellen i sanktionsprocent mellem de to kampagner.

Der blev alene givet én sanktion for overtrædelse af reglerne om at klovbeskæring skal foretages efter behov, og én sanktion for overtrædelse af reglerne om, at der skal foretages to årlige kloveftersyn, hvoraf det ene skal foretages af en klovbeskærer eller dyrlæge, der ikke er ansvarlig for eller arbejder på bedriften. Der er ikke noget dokumentationskrav for sidstnævnte. Derfor kan det være vanskeligt at konkludere med sikkerhed, at reglen ikke er efterlevet. Derimod havde de kontrollerede besætninger godt styr på klovbeskæringen. Generelt sås der således ikke køer med forvoksede klove.

Der er givet sanktioner i 6,7 pct. af de kontrollerede besætninger for overtrædelse af reglerne omhandlende brugen af veterinære lægemidler. I forhold til, hvad der gives af sanktioner på de ordinære kontroller, er dette en forholdsvis lav sanktionsprocent. Det kan skyldes, at der i denne kampagne udelukkende er fokuseret på de seneste fem behandlinger af køer for klov-/lemmelidelser, at der ikke er lavet lagergennemgang af medicinen under kontrolbesøget, og at økologiske malkekvægbesætninger ikke har mulighed for at førstegangsbehandle køer selv og kun begrænsede muligheder for at efterbehandle køer. Herudover kan de besætninger, der er kontrolleret som en del af den ordinære kontrol, være udpeget på baggrund af andre risikokriterier, hvilket også kan give anledning til forskelle i sanktionsniveauet.

Der blev givet sanktion for manglende klovbehandlingsfacilitet i 13 pct. af kontrollerede besætninger, hvilket er temmelig højt. Et tilsvarende højt sanktionsniveau er også konstateret i forbindelse med ordinære kontroller. Reglen har været i kraft siden 2016, så det er ikke en ny regel. Det kan derfor undre, at der fortsat er så mange besætninger, som endnu ikke har anskaffet den lovpligtige klovbeskæringsfacilitet.

Det vurderes, at kampagnen er relevant at gentage, da halthed og klov-/lemmelidelser er hyppigt forekommende i malkekvægbesætninger. Der bør ved tilrettelæggelsen af en ny kampagne tages hensyn til fordelingen af besætningstyper (konventionel/økologisk) i udtrækningen af disse og/eller årstiden for kampagnens gennemførelse for at få et så retvisende billede som muligt.

RESULTATER

Kontrollerne blev gennemført i malkekvægbesætninger med sundhedsrådgivningsaftaler. Besætningerne blev tilfældigt udpeget som en repræsentativ stikprøve af besætninger inden for besætningstyperne: Malkekvægsbesætning (12-14) og Økologisk malkekvægsbesætning (12-16), med følgende regionale fordeling:

Veterinær Nord	Veterinær Syd	Veterinær Øst	I alt
80	53	17	150

Der har i kampagnen været udtrukket en forholdsvis større andel af økologiske besætninger set i forhold til fordelingen af besætninger på landsplan iht. CHR-registeret, jf. figur 1 og 2.

Figur 1

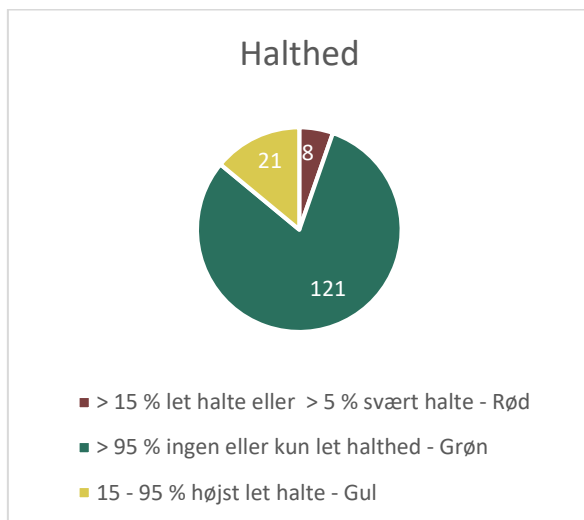
Figur 2

Forekomst af klov-/lemmelidelser

Figur 3

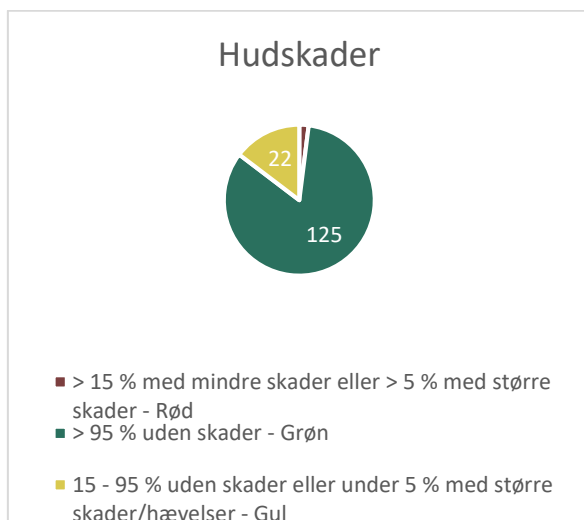
Figur 3 viser antallet af svært halte køer pr. besætning i stikprøven på 25 køer. I 113 besætninger blev der ikke konstateret svært halte køer. I 17 besætninger blev der konstateret en svært halt ko, i 11 besætninger to svært halte køer, i fire besætninger tre svært halte køer, i én besætning fire svært halte køer, i tre besætninger fem svært halte køer og i én besætning blev der konstateret seks svært halte køer. Der er set flest svært halte køer i de konventionelle i forhold til de økologiske besætninger.

Figur 4

121 kontrollerede besætninger havde mere end 95 pct. ikke eller kun let halte køer.
 21 kontrollerede besætninger havde 5-15 pct. let halte køer.
 8 kontrollerede besætninger havde flere end 15 pct. let halte køer eller mere end 5 pct. svært halte køer.

Figur 4 viser den samlede vurdering af besætningen i forhold til forekomsten af halthed. Der er i denne vurdering lagt vægt ikke blot på de 25 scorede køer, men også indtrykket af besætningens øvrige køer. Da stikprøverne ikke nødvendigvis var tilfældige, kan helhedsindtrykket af besætningen godt være forskelligt fra forekomsten af haltheder blandt de 25 køer.

Figur 5

125 kontrollerede besætninger havde mere end 95 pct. køer uden skader/hævelser.
 22 kontrollerede besætninger havde 5-15 pct. køer med mindre skader/hævelser.
 3 kontrollerede besætninger havde flere end 15 pct. køer med mindre skader eller mere end 5 pct. med større skader/hævelser.

Forekomsten af hudskader ligger på niveau med forekomsten af halthed på besætningsniveau, jf. figur 5. Hudskader kan opstå som følge af uheldsmæssig indretning af staldmiljøet. Halte køer ligger mere ned og har dermed større risiko for hudskader på lemmerne i form af trykninger, navnlig hvis hvilearealet ikke er tilstrækkeligt blødt.

Ved scoring af huld blev det konstateret, at 148 af de kontrollerede besætninger havde mere end 95 pct. køer i normalt huld, mens to kontrollerede besætninger havde mellem 5-15 pct. køer, der var under middel i huld. Køer i dårligt huld har større risiko for at blive halte, og halte køer har større risiko for at tabe huld.

Håndtering af halte køer

Figur 6

Der er givet sanktioner for overtrædelse af reglerne om håndtering af halte køer i 16 pct. af de kontrollerede besætninger, jf. figur 6. Der er overvejende givet indskærpelser, og i et enkelt tilfælde blev der ligeledes givet et påbud.

De 24 sanktioner er fordelt på 17 i konventionelle besætninger og syv i økologiske besætninger. Der er altså en overvægt af sanktioner givet til konventionelle malkekvægbesætninger, ikke mindst set i lyset af, at der var en forholdsvis stor andel af økologiske besætninger udtrukket til kampagnen.

I 13 besætninger er der konstateret svært halte køer, uden at der er givet en sanktion for overtrædelse af reglerne omhandlende håndtering af syge og tilskadekomne kreaturer. I de tilfælde har Fødevarestyrelsen konkret vurderet, at reglerne ikke har været overtrådt, f.eks. fordi der var tale om en nyligt opstået lidelse/skade, og det ikke har været muligt for den besætningsansvarlige at opdage og reagere på lidelsen/skaden, ligesom Fødevarestyrelsen ikke har vurderet, at der har været kritisable forhold i besætningen, som har forårsaget lidelsen/skaden.

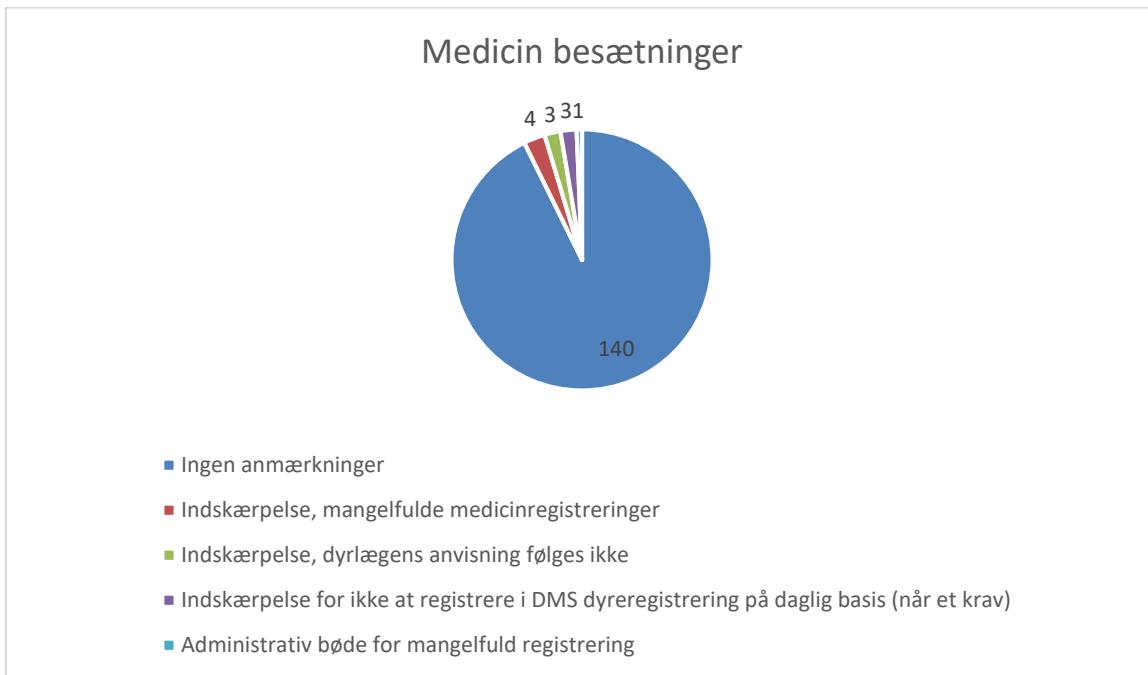
Klovbeskæring efter behov

Der er givet én indskærpelse for overtrædelse af bestemmelsen om, at malkekøer skal klovbeskæres efter behov i de 150 kontrollerede besætninger. Besætningerne har tilsyneladende godt styr på at få køerne klovbeskåret, så der generelt ikke blev set køer med forvoksede klove i besætningerne.

Medicinsk behandling for klov-/lemmelidelser

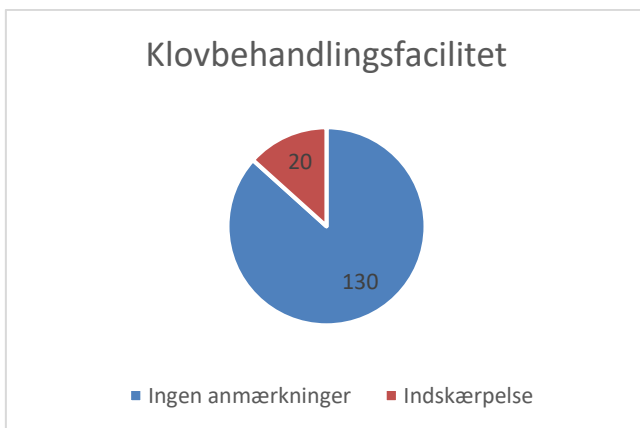
Ved kontrollen af optegnelser over de sidste fem medicinske behandlinger af køer med klov-/lemmelidelser blev der givet en sanktion for overtrædelse af reglerne vedrørende veterinære lægemidler i 6,7 pct. af de kontrollerede besætninger, jf. figur 7. En af besætningerne fik både en indskærpelse for ikke at følge dyrlægens anvisning og for ikke at registrere dagligt i DMS dyrregistrering, hvilket er et krav, såfremt besætningen har en rådgivningsaftale med en ordineringsperiode uden fastsat øvre tidsgrænse, eller besætningen har fået dispensation til samdrift.

I to tilfælde er der givet en sanktion for overtrædelse af reglerne om anvendelse af veterinære lægemidler, uden at der samtidig blev givet andre sanktioner.

Figur 7

Klovbehandlingsfacilitet

Figur 8

Der er givet en indskærpelse for, at der ikke var en klovbehandlingsfacilitet, der gør det muligt at løfte et bagben på en ko ved hjælp af mekaniske midler på bedriften, i 13,3 pct. af kontrollerne, jf. figur 8.

To årlige kloveftersyn, hvoraf det ene foretages af en klovbeskærer eller dyrlæge, der ikke er ansvarlig for eller arbejder på bedriften

Der er alene givet én indskærpelse for overtrædelse af bestemmelsen om, at der skal gennemføres to årlige kloveftersyn, hvoraf det ene skal foretages af en klovbeskærer eller en dyrlæge, der ikke er ansvarlig for eller arbejder på bedriften.

METODE

Besætningerne blev tilfældigt udpeget blandt konventionelle og økologiske malkekvægbesætninger med sundhedsrådgivningsaftale og flere end 150 køer, der ikke var udtrukket til anden kontrol i løbet af 2022. Besætninger med færre end 150 køer blev frasorteret for at bortsortere evt. besætninger med bindestald, da de ikke indgår i målgruppen baseret på de formål, der er opstillet for kampagnen.

Kontrollerne blev gennemført som uanmeldte kontrolbesøg i besætningerne i perioden 1. september 2022 til og med 30. november 2022 efter følgende model:

- Forekomst af klov-/lemmelidelser i besætningerne blev kontrolleret ved at undersøge omfanget af halte køer i besætningen ved halthedsscoring af en stikprøve på 25 lakterende køer. De 25 køer skulle scores nogenlunde jævnt fordelt i besætningen, men konstateredes en halt ko undervejs, eller var der mistanke herom, skulle en sådan ko medtages i de 25 køer.

Graden af halthed blev inddelt i en af tre kategorier:

1. Ingen/let halthed
2. Moderat halthed
3. Svær halthed

Samme køer blev også scoret for huld, renhed og skader. Scoringen blev foretaget vha. Fødevestyrelsens DBVI scoringsmodel ([Vejledning om velfærdskontrol i kvægbesætninger \(foedevarestyrelsen.dk\)](https://www.fvst.dk)).

- I forbindelse med halthedsscoringen blev håndtering af halte køer kontrolleret, herunder behandling og opstaldning i sygeboks.
- Ligeledes blev det i forbindelse med halthedsscoringen vurderet, om klovbeskæring foretages efter behov.
- For de sidste fem medicinske behandlinger af køer med klov-/lemmelidelser blev det kontrolleret, om dyrlægens anvisning følges, og behandlingerne registreres korrekt.
- Det blev kontrolleret, om der i besætningen var en klovbehandlingsfacilitet, der gør det muligt at løfte bagben på en ko ved mekaniske midler.
- Desuden blev det kontrolleret, at der foretages mindst to årlige kloveftersyn, hvoraf mindst ét årligt kloveftersyn foretages af en dyrlæge eller klovbeskærer, der ikke er ansvarlig for eller arbejder på bedriften.
- Der blev spurgt ind til, om der i forbindelse med sidste velfærdsrapport var lavet et indsatsområde angående klov-/lemmelidelser i besætningen. Dette for at vurdere besætningsdyrlægens involvering, såfremt der var et besætningsproblem med halthed.
- Der blev desuden spurgt ind til, om der ved rutinemæssig klovbeskæring anvendes en ekstern klovbeskærer.

Branchen har støttet op om kampagnen, og der har været indlæg vedr. kampagnen i KvægNyt i juni 2022 samt i Vikings nyhedsbrev. Der har været opslag på DDD faggruppe kvægs facebookside i marts 2022, og der blev holdt dialogmøde med faggruppe kvæg d. 29. august 2022.